

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

המפנה המרחבי ולימודי היסטוריה - 27196

תאריך עדכון אחרון 15-04-2014

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: מוסמך

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: ביה"ס להיסטוריה - תכנית מצטיינים

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): רוני רצ'קובסקי

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: roniratz@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: יום ד 09:30-10:30

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

בעשור האחרון אנו עדים לקיומו של "מפנה מרחבי" (turn spatial) במדעי הרוח והחברה: יותר ויותר מחקרים מדיסציפלינות שונות מפנים תשומת לב למושג ה"מרחב" (space): חלקם חוקרים ישירות את המרחב ואחרים מאמצים פרספקטיבה מרחבית בבחינת נושא מחקרם. מפנה זה מלווה גם בתובנות תיאורטיות חדשות באשר למושג המרחב עצמו. כיצד יכולים היסטוריונים להשתלב בתוך המפנה המרחבי - אילו תובנות הם יכולים לאמץ ממנו וכיצד הם יכולים לתרום לו? הסמינר יפעל במתכונת של קבוצת קריאה ודיון. במפגשים הראשונים נבחן את היסודות התיאורטיים והמתודולוגיים של "המפנה המרחבי" ונערוך בירור מושגי. נסביר את ההבדל בין תפיסות שונות של מרחב (אובייקטיביות וסובייקטיביות, מרחב הומוגני, מרחב כהבנייה), ונלמד את המושגים הקשורים לדיון ["מרחב" (space), "מקום" (Place), "מרחבי ביניים" (spaces between-in), "הטרטופיה" (heterotopia) טקסטים בעיקר נקרא אלו במפגשים. [ב"כיו (Thirdspace) "שלישי מרחב", (Soja, Foucault, Certeau De, Lefebvre, Habermas, Bhabha, etc.). בחלקו השני של הסמינר נעסוק בקשר בין המפנה המרחבי והמחקר ההיסטורי: במפגשים אלו נקרא ונדון במאמרים תיאורטיים שנכתבו על הממשק בין מרחב והיסטוריה, ונבחן מחקריים היסטוריים קלאסיים ועדכניים של היסטוריונים שעשו שימוש משמעותי או מקורי ברעיון המרחב במחקריהם כמו ספציפיים case studies גם נבחן זו במסגרת (Fernand Braudel, David Harvey, etc.). המפנה המרחבי וההיסטוריה היהודית, או את המרחב העירוני. בחלקו השלישי והאחרון של הסמינר ניפגש עם היסטוריונים ישראלים שמחקריהם מתכתבים עם המפנה המרחבי ונשמע על עבודתם. לסטודנטים תינתן הזדמנות להציג רפרטים בהם יקשרו בין תחומי העניין / המחקר שלהם ובין התובנות שרכשו בסמינר.

מטרות הקורס:

1. להבין את החידושים התיאורטיים הנוגעים לתפיסת המרחב בעשורים האחרונים
2. להבין את הדרכים השונות בהן ניתן לשלב את רעיון המרחב במחקר ההיסטורי

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

- א. לתאר את הגישות של הוגים פוסט-מודרניים שונים למושג המרחב ולהשוות ביניהן
- ב. לתת דוגמאות למחקרים היסטוריים העוסקים במרחב בזוויות שונות
- ג. לבצע "קריאה מרחבית" שמקורות היסטוריים

דרישות נוכחות (%) :

לא יותר משני חיסורים

שיטת ההוראה בקורס: סמינר

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:
א. הבסיס התיאורטי / הגותי של המפנה המרחבי
ב. מרחב והיסטוריה, מרחב בהיסטוריה
ג. מפגש עם חוקרים בתחום

חומר חובה לקריאה:

- מישל דה סרטו, "צערות בעיר", בתוך: המצאת היומיום (רסלינג, תל אביב, 2002), בתרגום אבנר להב, עמ' 205-236.
- [במקור: *Certeau de Michel, L'Invention du quotidien, 1. Habiter, 2. Faire de l'Art, 3. Cooker*, éd. établie et présentée par Luce Giard, Paris, Gallimard, 1990 (1re éd. 1980).]
- אנרי לפבר, "ייצור המרחב", בתוך: תרבות אדריכלית: מקום, ייצוג, גוף. עורכות רחל קלוש וטלי חתוקה (רסלינג, תל אביב, 2005), בתרגום אבנר להב, עמ' 177-200.
- [במקור: *Henri Lefebvre, The Production of Space*, Blackwell, Oxford, 1991].
- מישל פוקו, הטרטופיה: על מרחבים אחרים (רסלינג, תל אביב, 2003), בתרגום אריאלה אזולאי.
- גיאורג זימל, "העיר הגדולה וחיי הנפש" (1903), בתוך: אורבניזם - הסוציולוגיה של העיר המודרנית (תל-אביב, 2004). תרגמה מרים קראוס, ערך עודד מנדה-לוי, עמ' 23-40.
- ולטר בנימין, "שובו של המשוטט", בתוך: מבחר כתבים, כרך א': המשוטט. תרגום מגרמנית: דוד זינגר (תל-אביב, 1992), עמ' 100-104, וכן "ילדות בברלין סביב 1900", עמ' 60-7.
- Walter Benjamin, *The Arcades Project* (Belknap Press, 2002)
- Jürgen Habermas, *The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society* (MIT Press, Cambridge, Mass. 1991) [Original: Habermas, *Strukturwandel der Öffentlichkeit*, 1962]
- Homi K. Bhabha, *The Location of Culture* (Routledge, 2004 [1994])
- Edward W. Soja, *Thirdspace: Journeys to Los Angeles and Other Real-and Imagined Places* (Oxford: Basil Blackwell, 1996)
- Edward W. Soja, *Postmodern geographies : the reassertion of space in critical social theory* (London, Verso, 2010 [1989])
- Edward W. Soja, "Taking Space Personally", in: Barney Warf and Santa Arias (eds.), *The Spatial Turn: Interdisciplinary Perspectives* (Routledge, London and New York, 2009), 11-35.
- Santa Arias, "Rethinking Space: An Outsider's View of the Spatial Turn." *GeoJournal* 75.1 (2010): 29-41.

חומר לקריאה נוספת:

- פרנ ברודל, הים התיכון: מרחב והיסטוריה (כרמל, ירושלים 2001), בתרגום יורם מלצר.
- [במקור: *Braudel Fernand, Histoire de l'Empire du Maroc*, Flammarion, 1985]
- גיאן פרקש, "הגותי הקולוניאלי". בתרגום מיכל כהן (לא פורסם) מתוך: Gyan Prakash, *Mumbai Fables: A History of an Enchanted City* (Princeton UP, 2010), Chapter 2: "The Colonial Gothic", pp. 25-75
- Stephan Kern, *The Culture of Time and Space, 1880-1918* (Harvard University Press, 2003 [1983]), chapter 6: "The Nature of Space", 131-210.
- David Harvey, *Consciousness and the Urban Experience: Studies in the History*

-
- and Theory of Capitalist Urbanization (John Hopkins University Press, 1985)
 - David Harvey, *The Urban Experience* (John Hopkins University Press, 1989)
 - David Harvey, *Paris, Capital of Modernity* (Routledge, 2003)
 - Brian Ladd, *The Ghosts of Berlin: Confronting German History in the Urban Landscape* (University of Chicago Press, 1998)
 - Barbara E. Mann, *Space and Place in Jewish Studies* (Rutgers University Press, 2012)
 - Scott Ury, *Barricades and Banners: The Revolution of 1905 and the Transformation of Warsaw Jewry* (Stanford UP, 2012), Chapter 4: "The Rise of the Jewish Public Sphere: Coffeehouses, Theaters, and Newspapers", 141-171.
 - Charles W.J Withers, "Place and the 'Spatial Turn' in Geography and History", *Journal of the History of Ideas*, Vol. 70, No. 4 (October 2009), pp. 637-658.
 - Philip J. Ethington, "Placing the Past: 'Groundwork' for a Spatial Theory of History", in: *Rethinking History*, Vol. 11, No.4 (December 2007), pp. 465-483.
 - Denis Cosgrove, "Appollo's Eye: A Cultural Geography of the Globe", Hettner Lecture, June 2005. <http://www.sscnet.ucla.edu/geog/downloads/418/45.pdf>
 - Doreen B. Massey, *Space, Place, and Gender* (Cambridge : Polity Press, c1994)

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 70 %
 הרצאה 15 %
 השתתפות 15 %
 הגשת עבודה 0 %
 הגשת תרגילים 0 %
 הגשת דו"חות 0 %
 פרויקט מחקר 0 %
 בחנים 0 %
 אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: